

Govori na mirovniškem shodu »Ne v mojem imenu!«

16. november 2024,
Prešernov trg, Ljubljana

Eva Marn, pravnica in civilnodružbena aktivistka

Hvala vsem prostovoljcem pri organizaciji tega dogodka. Pobuda je nastala pod okriljem posameznikov, kot so »tradicionalni« mirovniki – Marjana Lavrič, Uroš Lipušček, Alenka Sottler, Ira Zorko, Arne Vehovar, Rudi Rizman, Irena Androjna Mencinger, Ana Ličina, Marko Hren – vsak od nas je na različne načine povezan v različne iniciative. Pobuda je nastala spontano, ideja pa je bila v zraku že dolgo. Številne skupine in organizacije delajo ogromno in so nam lahko samo navdih, menili pa smo, da moramo s svojo navzočnostjo tudi na ulici množično povedati, da nismo del kulture pobijanja in nasilja, ki jo danes različne politike ali pa kar vse velike svetovne politike izvajajo ali vsaj podpirajo.

Skupine, posamezniki, gibanja, ki smo tukaj danes, prihajamo iz različnih osebnih in družbenih okolij, naša dožemanja so pogosto različna. Smo pa enotni v tem, da se želimo poslušati. Lahko rečem – in tako se je izkazalo pri različnih aktivizmih – da se je veliko preprosteje boriti *proti* nečemu, na primer proti vojni, kot za ideje, za načela, za mir. Oboje je prav, zato protivojni mirovniški shod. S tem želimo opogumiti mnoge od nas, ki smo morda že obupali, da se aktiviramo v stalni držbi do vzvodov moči – naj bodo to slovenski izvoljeni ali delegirani odločevalci ali pa mednarodne organizacije in institucije. Naša naloga je iskati in prepoznati strukture avtoritet in dominacij ter njihove zlorabe v vseh vidikih življenja ter jih izzvati, se upirati, pa tudi v samorefleksiji ugotavljati, kako svoja načela udejanjamo v svojem vsakodnevnem življenju. Mir torej ni le abstraktni končni cilj, ni le nasprotje vojne, ampak je drža, za katero se odločimo. Je pot, po kateri vsak dan spotikaje se hodimo.

Aurelio Juri, nekdanji poslanec Državnega zbora in Evropskega parlamenta

Pozdrav iz Kopra. Že nekaj časa – dovolite mi malce mistike – smo priče pohodu jezdecev apokalipse, ki niso več le štirje, ampak jih je mnogo več. In odmislim prvega, absolutnega in neukrotljivega – podnebje.

Celo vojsko so zbrali okoli sebe. Gre za odločevalce zadnje generacije, ki vedo vse, ki se obdajajo s svetovalci, ki jim pravijo, da so najboljši, ki se vse hitreje bližajo umetni inteligenci. Sam jih umeščam v tri kategorije: v tiste, ki dejansko odločajo – zadnji prišlek je Donald Trump; v drugi so verujoči, ponižni sledilci prvih; tretjo pa tvorijo oni, ki bi radi tudi kaj svojega povedali ter tu pa tam zavihajo nos ali celo stopijo iz vrste. Kje so naši? Rekel bi, da med drugo in tretjo skupino, a stopili iz vrste še niso.

Priznali smo Palestino, v hramu miru udarjali po mizi, da bi spodili hudiča, se zgražali nad njegovim početjem, ga celo obsodili, a ukrepali proti njemu še nismo. Snovalcu genocida, kakršnega, z izjemo Ruande, še ni bilo po drugi svetovni vojni, nismo namenili doslej niti enega bolečega udarca, razen verbalnih, ki pa se jim Netanjahu le posmehuje. Ob neomajni podpori svojega prvega botra – ameriške administracije, kdor koli jo že vodi – si lahko to privoščijo. In ker smo tudi mi njeni zavezniki in prijatelji, dlje od kake ostrejšše besede ne gremo, ne upamo si iti.

Tovrstnega zadržka pa nismo imeli proti Ruski federaciji, ko je februarja 2022 napadla Ukrajino. Niti poguma, da bi razumeli, zakaj je bila to storila. Od ZDA in vodstva Nata smo preprosto kupili ukrajinsko pravico do včlanitve v zavezništvu in jo kot idioti branimo še danes, ko je skorajda vsakomur jasno, da je neuresničljiva – na rovaš varnostne arhitekture, ki jo Evropa potrebuje, da bi znova živela v miru, in ki jo je proces širitve severnoatlantske družčine proti ruskim mejam sesul.

Takoj smo pristali na sankcije proti ne le Kremlju, temveč vsem Rusom, na njihovo čim širšo in tesno izolacijo, na pomoč, tudi vojaško, ukrajinskim braniteljem, praktično na vse, kar so »veliki« odločali v Washingtonu in Bruslju. V teh dveh letih in pol nisem iz poveljniških soban na Gregorčičevi, Erjavčevi in Šubičevi slišal niti enega samega poziva vodilnim Nata in EU k temu, kar je na primer nedavno storil madžarski premier Orbán, k poti v Moskvo in iskanju dialoga s Putinom. Ne, Orbánovo iniciativo smo celo obsodili.

Naj sklenem. V tretjini časa, kolikor traja ruska agresija na Ukrajino, je izraelska vojska pobila v Palestini štirikrat več civilistov in osemkrat več otrok, kot je ruska to storila Ukrajincem. Pravilo enakih standardov – ki da se jih držimo, pravi naš premier – bi terjalo z naše strani najmanj to, kar počnemo v odnosu do Rusije, skupaj z ostalimi članicami Evropske unije ali tudi sami.

Zahtevamo morda preveč, tu danes zbrani, od državnega vrha, da glasno in jasno pozove prijatelje v Washingtonu, Berlinu in Bruslju k prekinitvi dobave

orožja Izraelu? Le tako se bo ta pokol izpel. Predsednica republike, predsednik vlade, zunanja ministrica, Ministrski zbor - storite že enkrat, kar je prav, kar vam povedo trupelca 16 tisočih otrok, zavita v bele rjuhe, in klici preživelih, ki ne vedo, še do kdaj! Ukrepajte! Prepričan sem, da vam bo sledil še kdo! Sicer bo madež sosterilstva, ker niste in ne boste storili vsega, kar bi lahko, da bi preprečili to klanje, padel tudi na vas!

Rudi Rizman, univerzitetni predavatelj, sociolog in politolog

Živimo v času nečloveških skrajnosti, zaradi katerih ne bi smel ostati tiho nihče, če noče ponoviti tragične izkušnje nemškega teologa in protestantskega pastora Martina Niemöllerja, ki je preživel najbolj zverinska leta, od 1938 do 1945, svojega življenja v koncentracijskih taboriščih Dachau in Sachsenhausen in je iz njih potegnil bridko in samokritično spoznanje, ki ga mnogi med vami poznate: »Najprej so prišli po komuniste, a nisem spregovoril, ker nisem bil komunist. Ko so zaprli socialiste, sem ostal tiho, ker nisem bil socialist. Ko so prišli po sindikaliste, sem ostal tiho, ker nisem bil sindikalist. Ko so prišli po Jude, sem ostal tiho, ker nisem bil Jud. Ko so prišli po mene, ni bilo nikogar več, ki bi lahko spregovoril zame.« Niemöller je bil pozneje tudi pobudnik znane stutgartske deklaracije o krivdi za vojne.

Danes divja v svetu preko petdeset vojn, kar praktično pomeni, da je v njih udeležena skoraj vsaka četrta država na našem planetu, dve od teh vojn sta v naši neposredni geopolitični bližini. Niemöller, ki se je po svoji tragični osebni izkušnji dokopal do omenjenega spoznanja, nas danes opozarja, da ne smemo ostati tiho, če nočemo tudi sami postati žrtev približujočih se vojn, ki jih poganjajo avtoritarni politiki in vedno nepotešljivi ter povečujoči se apetiti vojaškoindustrijskega kompleksa.

Slovinci smo ali bi vsaj morali biti zgodovinsko senzibilni do nekaj desetletij trajajoče tragedije Palestinecev, ker smo po prvi svetovni vojni doživeli podobno izkušnjo, ko so velike države Italiji podarile tretjino slovenskega ozemlja skupaj s prebivalstvom.

Naj spomnim, da je Niemöller, ki je po naključju preživel sedemletno golgot v obeh koncentracijskih taboriščih, delil podobno usodo kot nemški pisatelj Günther Anders. Ta se je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja skupaj s filozofom in pisateljem Jean-Paulom Sartrom pridružil Mednarodnemu sodišču za vojne zločine v Vietnamu, za katerega je dal pobudo takrat največji živeči mislec zahodnega sveta Bertrand Russell. Vsi trije so tudi aktivno nasprotovali vojnem in se zavzemali za jedrsko razorožitev.

O tem, da smo na Bližnjem vzhodu priča izraelskemu genocidu nad Palestinci, v katerem je bilo po navedbah Urada OZN za človekove pravice med žrtvami blizu 70 odstotkov žensk in otrok, ni več nobenega dvoma. Po istih navedbah v Gazi danes ni več videti, kje se je uničevanje začelo in kje končalo. Preko 80 odstotkov pobitih je končalo svoja življenja v svojih domovih oz. stanovanjih. Norveški diplomat in vodja Norveškega sveta za begunce Jan Egeland, ki je delal dolga leta na kriznih območjih v številnih krajih po svetu, je v Gazi videl več kot pred tem drugod ali kar si lahko sploh človek predstavlja v najbolj morbidni domišljiji. V ljudeh v Gazi je prepoznal njihov absolutni brezup, ki ga sedaj podoživljajo tudi nedolžni ljudje v Libanonu.

Kot so pisali pred nekaj dnevi v Washington Postu, se Gaza spreminja v eno samo pokopališče, začenši z ljudmi in njihovimi neobhodnimi življenjskimi ustanovami: domovi, bolnišnicami, šolami, zdravstvenimi klinikami, sakralnimi objekti, restavracijami itd. O genocidu ne dvomijo najbolj mednarodno uveljavljeni raziskovalci tega pojava v človeški zgodovini, med njimi tudi izraelski; poleg tega je ta obtožba na dnevnem redu najmanj dveh mednarodno legitimnih sodišč. In kar je paradoksalno, to namero, ki je ključna pri dokazovanju genocida, potrjujejo sami njegovi politični izvrševalci in tisti, ki jih pri tem oskrbujejo z denarjem in orožjem.

Zmagovalec ameriških volitev Trump je te dni Netanjahuju sporočil, naj do konca leta, preden bo nastopil mandat, »naredi vse, kar mora, da dokonča svoje delo« na Bližnjem vzhodu. V bistvu pošilja podobno sporočilo tudi svojima avtokratskima kolegom Putinu in Orbánu, ki sanja o nekdanji Veliki Madžarski. Medtem skrajni ministri v Netanjahujevi vladi, opogumljeni s Trumpovo zmago, v naslednjem letu napovedujejo aneksijo Zahodnega brega, širjenje njihove države, ciljajo pa tudi na Libanon. Za ZDA lahko rečemo, da skupaj z Evropo (EU) prej neposredno kot posredno materialno in vojaško sodelujejo pri izvrševanju genocida nad Palestinci s ciljem, da nastane Veliki Izrael, česar zgodovina in z njo povezana krivda zanj ne bosta mogla nikoli izbrisati. Evropo in še posebej Nemčijo vznemirja krivda za genocid nad Judi, vendar tokrat podpirata podoben barbarski zločin nad Palestinci.

Politični botri nacističnega genocida nad Judi, posebej pa njihovi zagovorniki, so po izvršenem dejanju poskušali prikriti to namero s tem, da so svojo name-ro sporočali v bolj ali manj šifriranih ali tajnih sporočilih. Izraelski politiki so v tem pogledu odkriti, njihova vojska ima nalogo, da »dokončno reši« palestinsko vprašanje. Izraelska ambasadorica v Veliki Britaniji Cipi Hotoveli je že pred pol leta priznala, da ima Izrael namen porušiti vsa poslopja v Gazi. Na izraelski spletni strani družbenega omrežja X lahko preberemo, »da v Gazi ni nedolžnih civilistov«, kar pomeni nadaljevanje množičnega pomora vsega civilnega prebivalstva.

Verjetno si danes vsi udeleženci protivojnega shoda zastavljamo vprašanje, kako je mogoče, da je človečnost ponovno, kot že tolikokrat v dosedanji zgodovini, zatajila v zameno za pohlep, pridobivanje profitov in širjenje ozemlja, zaradi česar se danes s prelito krvjo nedolžnih žensk, otrok in drugih napajajo vojaška industrija in avtoritarni voditelji. Grški traged Evripid, ki je vedel, da se to ne bo izšlo dobro tudi za povzročitelje, je ponudil še drugo globljo razlago: da »bogovi tiste, ki jih hočejo uničiti, naredijo najprej za nore«. Kriki in prelita kri na Bližnjem vzhodu Izrael vedno bolj izolirajo od sveta in spreminjajo njegovo državo v parijsko. To pa je daleč od tistih sanj in obljub, ki so se napovedovale ob nastanku Izraela pred slabimi osmimi desetletji.

Uroš Lipušček, dolgoletni novinar in urednik

V svojem kratkem prispevku se bom omejil na temo, ki je na žalost popolnoma v ozadju: kako in zakaj je v Palestini nastala neodvisna država Izrael. Brez vedenja oziroma razumevanja teh zgodovinskih procesov namreč ni mogoče pojasniti genocida nad Palestinci.

Politični cionizem, ki je dobil zamah v začetku prejšnjega stoletja, brez popolne podpore britanskega imperija ne bi mogel doseči svojih ciljev na račun svobode in obče pravice do samoodločbe palestinskega ljudstva. Država Izrael je namreč bila in je še vedno v središču vseh zahodnih političnih projektov na Bližnjem vzhodu.

Zgodovinarji ugotavljajo, da ustanovitev neodvisne judovske države, ki si je prilastila dobršen del palestinskega ozemlja, ne bi bila mogoča, če Osmanski imperij po prvi svetovni vojni ne bi razpadel. Razmere so se korenito spremenile z britansko okupacijo Palestine leta 1917, pred tem pa je britanski zunanji minister Arthur Balfour v posebni deklaraciji novembra 1917 zapisal, »da vlada njegovega veličanstva z naklonjenostjo gleda na ustanovitev nacionalnega doma za judovsko ljudstvo v Palestini in si bo po svojih najboljših močeh prizadevala olajšati doseg tega cilja«. To deklaracijo, ki so jo 1919. leta potrdili na pariški mirovni konferenci, je Balfour poslal vse bolj vplivnemu cionističnemu gibanju prek enega izmed najbogatejših angleških judov, barona Walterja Rothschilda. To je storil iz dveh razlogov: da bi si pridobil podporo judovskega prebivalstva v Palestini proti Osmanskemu imperiju, po drugi strani pa tudi zato, da bi britanski imperij, ki je med prvo svetovno vojno začel kazati prve znake finančnega upenjanja, dobil ustrezno finančno pomoč s strani židovskega kapitala. Ustanovitev neodvisne judovske države v Palestini bi britanski kroni omogočila nadzorovanje plovnihi poti prek Sueškega prekopa v Indijo ter varovanje naftnih polj, saj je nafta postajala vse pomembnejši energetski vir. Palestina je bila v sicer središču

»svetih« križarskih vojn in kolektivnih evropskih spominov na boj za Jeruzalem, ki so s težnjami za ustanovitev neodvisne judovske države dobili nov zamah. Balfourjeva deklaracija je sovpadala z napredovanjem čet britanskega generala Edmunda Allenbyja proti Jeruzalemu, kamor je vstopil decembra 1917. Bil je prvi kristjan, ki je osvojil Jeruzalem po srednjeveških križarskih vojnah. Po sprehodu po starem mestu je vzkliknil: »Križarske vojne so zdaj končane.« Balfourjeva deklaracija je bila vključena v britanski mandatni sistem v Palestini leta 1922, ki ga je odobrilo Društvo narodov. Pred koncem prve svetovne vojne so Judi pomenili manj kot 10 odstotkov celotnega prebivalstva Palestine, kljub temu pa pravic nejudovskega prebivalstva, tako muslimanov kot kristjanov, v Balfourjevi deklaraciji niso niti omenili. Britanski kolonialisti so Palestino imeli za »*terra nullis*« oziroma nikogaršnje ozemlje, ki si ga lahko kolonialne sile prilastijo. Izrael je bil zato od začetka zamišljen kot neokolonialna tvorba, ki bo na tem območju ščitila interese britanskega imperija. Kljub mirovni deklaraciji ameriškega predsednika Wilsona, ki je med drugim govorila o pravici narodov do samoodločbe, so bile pravice arabskega prebivalstva popolnoma prezrte. Eden od ustanoviteljev cionističnega gibanja Chaim Weizmann je na pariški mirovni konferenci brez sramu pozval k ustanovitvi rasno čiste Palestine, »ki mora biti tako judovska, kot je Anglija angleška«.

Cionistični voditelji in tudi nekateri evropski politiki so v Stari zavezi Svetega pisma videli zanesljiv zgodovinski vir in napotek za ravnanje z avtohtonimi prebivalci. Militaristične svetopisemske tradicije so bile ves čas, do najnovejših dogodkov v Gazi, ključnega pomena pri etničnem čiščenju Palestine. Do ustanovitve Izraela 1948. leta je sicer prišlo zaradi holokavsta, ki je povzročil neizmerno trpljenje evropskih Judov. Če ne bi bilo Auschwitza, po mnenju Ben Guriona ne bi bilo niti neodvisnega Izraela. Z današnjo podporo »judovski državi« se evropske, posebej nemške politične elite, zato poskušajo na nek način odkupiti za nacistični genocid.

Odnos judovskih priseljencev do domorodnega prebivalstva je do današnjih dni primer tipičnega kolonialnega odnosa do »manjvrednih« in »neciviliziranih« ljudstev oziroma človeških živali, kot je Palestince nedavno skrajno žaljivo imenoval eden od izraelskih ministrov. Po ustanovitvi Izraela 1948. leta je bilo iz Palestine izgnanih okoli 750 tisoč Palestincev oziroma skoraj 90 odstotkov arabskega prebivalstva, čeprav je bilo v dokumentih svetovne organizacije zapisano, da bosta obstajali dve državi, palestinska in judovska, ki bosta živeli v sožitju.

To divjanje se nadaljuje oziroma celo stopnjuje. Nanj se ne odzivamo, očitno smo povsem oglušeli. Ne slišimo več niti joka otrok, ki jih pobijajo izraelski ostrostrelci. Po vsem povedanem je jasno, da je bil Izrael ustanovljen kot neokolonialna tvorba in je takšen na žalost ostal do današnjih dni. Cilj velikega rasno čistega Izraela je zavarovati zahodne strateške interese v tem delu sveta. Edini

način za končanje te morije bi bila uvedba obsežnih sankcij proti Izraelu; če to ne bi zaleгло, pa tudi zamrznitev njegovega članstva v svetovni organizaciji, kaznovanje zločincev in splošen bojkot skrajnih cionistov. Takšnega ukrepa si doslej ni upal objaviti noben svetovni politik.

Anica Mikuš Kos, predsednica Slovenske filantropije

Besede »mir« in »nikoli več« so bile v času mojega življenja tolikokrat izrečene, da zvenijo že nekoliko izpraznjeno. Od naprednih demokratičnih družbenih ureditev, mednarodnih in državnih institucij, dosežkov znanosti smo si obetali, da nam bodo zagotovili osnovne življenjske dobrine – varnost, miroljubno sožitje. Pa to ni tako.

Ljudje demonstriramo proti vojni v Gazi, v Ukrajini, za ostalih 60 oboroženih konfliktov, ki potekajo ta hip na planetu, hvala bogu, niti ne vemo in proti njim ne demonstriramo. Tudi ne proti lakoti v Jemnu in še kje.

Sočutje do trpečih postaja v teku časa manj močno, se s časom izčrpa. Ljudje smo tako narejeni, da ne zmoremo neomejeno – časovno in številčno – sočustvovati s trpečimi. Ostajajo pa ogorčenje nad zlom, strah pred lastno ogroženostjo in predvsem občutek nemoči. Imamo občutek, da se o vojni in miru, življenju in smrti, trpljenju tisočih ljudi odloča nekje zgoraj – v politiki, v kapitalu, v klubu sebičnih psihopatov, da morda o tem odločajo neke še neprepoznane temne sile. Nisem vernica in ne vem, ali religije pripisujejo te odločitve svojim bogovom, božji volji. Nekateri vidimo zlo kot neizogibno sestavino človeške narave ter boj med dobrim in zlom kot trajno sestavino bitja in žitja človeškega rodu.

Ne glede na to, čemu pripisujemo zlo, se večina med nami sprašuje – vsaj občasno –, kaj lahko jaz naredim, da bi bilo manj trpljenja na tem svetu, da ne bi bilo vojn in drugih oblik nasilja. Kaj lahko mi storimo, združeni, saj nas je na milijone, ki želimo, da bi se vojne ustavile? Počnemo marsikaj – demonstriramo, nekateri celo nasilno demonstrirajo za mir, izrekamo izpeljanke besede *mir*, delimo humanitarno pomoč ... Vse to je dobro, vsekakor mnogo bolje, kot da bi zgroženo, a obenem neudeleženo opazovali nasilje in trpljenje. Toda če smo pošteni – prav učinkovite pri preprečevanju oboroženega nasilja in ustavljanju vojn vse te dejavnosti niso.

Takšne ugotovitve nas lahko privedejo do resignacije, do stališča moje sosedice, ki me vedno znova potre, ko ga slišim: »Ne vi ne jaz ne bova spremenili tega sveta.« Gotovo je to v neki perspektivi res. Toda sta dva odgovora ali ugovora na ugotovljeno nemoč posameznika. Prvi je ta, da nas je množica posameznikov, in dogajanja, katerih nosilka je množica, imajo možnost spremeniti svet. Drugi odgovor spada v področje človečnosti, duhovnosti, tistega, kar presega otipljivo in

merljivo stvarnost. Ne vem prav dobro, kdo smo, od kod prihajamo. Kaj je privid, kaj resničnost, ali smo proizvod naključja, v katerih razsežnostih stvarstva se je umestil človeški rod? Vem pa, da je trpljenje, ki prizadeva tudi mene, četudi nisem neposredna žrtev, in da mi nekaj v meni veleva, naj ne otopim, naj poskušam zmanjšati količino trpljenja v mojem svetu, na mojem planetu.

Kaj lahko jaz storim? Ja, lahko na takem zborovanju pokažem ljudem, ki so žrtve vojnih dogajanj, da mi ni vseeno. Sama sem doživela 2. svetovno vojno in vem, da to lahko malo pomaga. Pomaga, da ne izgubiš vere v človečnost in človeštvo. Lahko prispevam v bazen dobrega kako kapljico strpnosti, solidarnosti, vzajemne podpore, pomoči človeku v stiski, poskušam zmanjšati vplivnost glasnikov zla in sovraštva v svojem okolju, se v svojem okolju zavzamem zoper krivico in nasilje. Danes veliko govorijo o delovanju od spodaj navzgor – iz socialnega tkiva k ravnam formalnega odločanja. V pričakovanju, da bomo domislili novo vizijo ureditve sveta, novo socialno pogodbo o sožitju med ljudmi in ljudi z naravo, poskušajmo prispevati k dobremu v svojih skupnostih. Ne pozabimo, da poleg reka »Zlo poraja zlo« velja tudi rek »Dobro poraja dobro«. Dogajanja v naših skupnostih se povezujejo z dogajanjem v drugih skupnostih.

Na ozemlju, na katerem je bil največji pobjudov – 1.300 po tem, ko so v 2. svetovni vojni »čisti Ariji« pobili 6 milijonov Judov –, je običajen pozdrav med ljudmi »šalom«. V deželi, v kateri je bilo v enem letu ubitih nekaj deset tisoč Palestincev, je običajen pozdrav »salam alejkum« – mir naj bo s teboj. V naši državi, kjer danes pozivajo po spletu k pobjudov sodnikov, udeleženi v sodnih procesih zoper voditelja, si v pozdravih poželimo dobro. Mir pa je glavni steber dobrega med ljudmi in v ljudeh.

Ja, pomembno je, da glasno izrekamo šalom, »salam alejkum«, rusko »spokojnoj noči«, ukrajinsko »spokijnoji noči« ter slovenski pozdrav, ki je žal izginil: »mir s teboj« ali »mir z vami«. Obenem pa vas kot stara aktivistka pozivam: »Ljudje vseh dežel, vstanite proti nasilju, za mir med ljudmi in za dobro v naših skupnostih.«

Marko Hren, mirovnik

I. EVROPSKA INTIFADA

Po neuspelem poskusu preprečitve balkanskih morij po letu 1991 sem kot mirovnik obmolnil. Nisem imel ali smel kaj reči. Neuspeh je ob grozljivih posledicah zarezal globoko.

Mirovništvo sem začutil v osnovni šoli, kjer sem kmalu začel obiskovati krožek Kluba OZN.

OZN je bil za otroka velika utopija. Ob šokantnih novicah iz sveta se je ta organizacija kazala kot žarek upanja. Palestinsko vprašanje in nasilje Izraela sta bili izpostavljeni temi. In taka je brez znatne prekinitve do danes, ko intenzivnost nasilja dosega enačaj z II. svetovno vojno.

Ko sem v srednji šoli ustanovil prvo malo trojko somišljenikov, smo se takoj povezali v pacifistično internacionalo War Resisters International in odlej smo nenasilna gibanja po svetu spremljali z vso pozornostjo in solidarnostjo.

Globalnim pacifistom je bila palestinska intifada v 80. vzor za nenasilni odpor, nemara najmočnejši po Gandijevem gibanju.

Slovensko mirovno gibanje se je zgledovalo po intifadi in leta 1988 smo načrtovali veliki generalni štrajk kot odpor proti nasilju jugoslovanskih oblasti – nemara je prav poziv h generalnemu nenasilnemu odporu botroval racijam v mojem podjetju Mikroad in nato velikemu gibanju za osamosvojitve Slovenije. Poziv k nenasilnemu odporu je bil namreč prvi dokument na seznamu zaplenjenih dokumentov pred aretacijami v Mikroad.

Palestinska intifada mi je bila vzor, sporočilo pa jasno: nesodelovanje z okupatorji, genocidnimi in kolonialnimi režimi in skrajnim militarizmom kot oblika pogosto edine civilizirane države, ki nam še ostane: torej poziv k celovitemu bojkotu vsega, kar take režime ohranja na oblasti in pri moči.

II. POGROM MULTILATERALIZMA

Zelo nas lahko skrbi, da človeštvu ne uspeva s krepitvijo multilateralnih mehanizmov za mir, trajnostni razvoj ter zaščito okolja in biotske raznovrstnosti. Zadržanja dogajanja na vseh odprtih žariščih nakazujejo celo nazadovanje – še nikoli ni bila vloga OZN tako zelo in na tako veliko frontah subvertirana in mednarodno pravo tako poteptano. Kar lahko kot državljani RS zahtevamo, je, da Slovenija v OZN zagovarja odločna stališča za krepitev vloge in moči te organizacije ob zahtevi, da se OZN v primerih genocidnih in osvajalnih vojn ne zateka v držo diplomatske nevtralnosti, temveč se postavi v bran koloniziranim, napadenim žrtvam agresij. Če parafraziram očeta multilateral, Victorja Hugoja: »Iz teh vojn lahko izide samo močnejša povezanost med narodi!«

Žal so se tudi verske organizacije kot svojstvena oblika multilateralizma pokazale kot neučinkovito institucionalno okolje človeškega organiziranja.

Od časa moje osnovne šole do danes človeštvo v mirovnih prizadevanjih in multilaterali ni naredilo napredka. Kvečjemu je nazadovalo.

In to boli prav tako, kot bolijo prizori iz vojnih žarišč.

Kam naj torej človeštvo poseže, ko gre za vprašanje udejanjanja etike in vrednot?

Ostane nam samo še žlahtna palestinska intifada, bojkot zoper okupatorje, militariste in njihove kolaborante.

Zato sem danes ponovno prišel na ulice.

Ali in koliko je danes posamezniku še dano javno čutiti in svobodno misliti? Vlada prepričanje, da je človek kot posameznik nemočen. In da gre v celoti le še za naša lastna užitek in preživetje. Bitka je torej še usodnejša. Gre za človeško dušo. Zlo nas želi prepričati, da smo nemočni in sami, da je to, kar mislimo in čutimo, zanemarljivo in nepomembno. Hoče, da pozabimo, da smo vsak zase celota in da je tudi človeštvo eno samo in kot tako celota. Eno telo, v katerem so narodi spet v sebi celoviti in nepogrešljivi deli celote človeštva. V skladu s tem je logično, da je tudi v vsakem od nas, čeprav morda pozabljen, v majhnem prisoten svet in so v naših celicah in organih prisotni vsi ljudje in narodi sveta.

Sklenjen krog vzroka in posledice, ki smo mu vedno znova priča, nam ne pušča več umika v kolektivno obsodbo ali opravičevanje in zahteva od nas, da sami v sebi in v odnosu do drugih ponovno najdemo moralni temelj, neodvisno od institucij, predsodkov, političnih kupčij, religijskih dogem in zapovedi. Ker so tudi te zapovedi prišle na svet, da bi oblikovale naše kulture in prepričanja skozi navdih posameznika v iskanju in najdevanju tega temelja. Morala ni kolektivni pojem, izhaja iz človeka kot osebe, v njem se prebudi kot luč v temi, da bi delovala v svetu.

»Nikoli več«, izrečen po drugi vojni in po holokavstu, izgubi smisel, če ne velja za vse in za vsakogar. V trenutku, ko temeljnemu moralnemu zakonu odvzamemo njegovo univerzalnost in si ga poskušamo prisvojiti, postane le še igrača v uničujoči igri moči, ki ob trpljenju mnogih poniža in prizadene tistega, ki ga spreverča. Postanemo žrtev samoprevare, po kateri zločin drugega ne le opravičuje naše poznejše strahote, ampak deluje tudi retrospektivno, kot čuden odpustek, ki za nazaj zmanjšuje krivdo naših preteklih zločinov, saj jih tisti, nad katerim smo se znesli, v podobni ali še v večji meri zdaj izvaja nad nekom tretjim. Če sledimo tej bolni logiki, ki je spet možna le v kolektivnem smislu, nismo daleč od tega, da postanemo, če ne zavestno, pa podzavestno zainteresirani za to, da se naša žrtev na dolgi rok izkaže kot zločinec, mi pa skupaj z njim tonemo v iluzijo opravičenosti. Ne vidim druge prodorne rešitve, kot je spodbuda k živi, preprosti, jasni in pošteni misli, ki vodi k miru. Ne v mojem imenu! Naj to ne izraža zgolj naše želje, da nas drugi pustijo pri miru, ampak zavest o resnosti in usodnosti besede, ki od veka vekov zveni v imenu človeka in se glasi: Ne ubijaj! Ne!

Kakšen blagoslov bi moralo biti živeti v židovski, krščanski in muslimanski skupnosti, med ljudmi dobre volje, v zibelki treh religij knjige, v kateri so po svojih učiteljih zapisani zakoni življenja: *Ne klanjaj se minljivemu, ne klanjaj se materialnim predmetov in malikom. Ne kradi in ne laži, ne želi si tega, kar je sosedovo. Ne vzemi mu zemlje, na kateri prebiva, in ne jemlji mu svobode. Ljubi brezpogojno, nikogar ne sodi, ampak skrbi za revne in zatirane. Ne vračaj hudega s hudim, ampak z dobrim. Bodi pozoren na svoje slabosti, ne predajaj se občutku, da si nad drugimi.*

Seveda karkoli od tega ni bilo nikoli lahko in preprosto doseči. Slediti izrečene-
mu in to udejanjati v svetu ostaja znamenje najredkejšega človekovega poguma
in polnega zaupanja v skrivnostne sile Življenja. *Človek ima ime, kot da bi bil živ,
a je vseeno mrtev.* Kot sveča je. Takoj, ko se v njem prižge luč zemeljskega življe-
nja, začne dogorevati. A v tem dogorevanju snovi, v tej preobrazbi trde zemlje v
mehkobo tekočine in svetlobo zraka, se v plamenu prižiga zgled, ki ga daje luč
duha. V tej luči spoznava svet, ki ga lahko potem ogreva s svojo toploto ali zaži-
ga s svojim maščevanjem in sovraštvom. Ves čas umiramo. Dajemo življenje, ki
nam je dano. Zato je dobro, kot pravi tisti, ki narekuje angelu skupnosti v Sar-
dah, da se zbudimo in okrepimo, kar je ostalo v nas in kar je tudi že na tem, da
umre! Umreti ali ne umreti, torej ni vprašanje! Vprašanje je, kakšna so in komu
so namenjena naša dela, naše misli in občutja. Vprašanje je, ali in koliko smo,
vsak zase in za druge, vrtnarji ali grobarji Zemlje. Koliko smo na poti obsijani z
resnico stvarstva in obdarjeni z lučjo Življenja, grobarji ali vrtnarji Celote, duše
sočloveka in s tem tudi svoje.

Protivojni protest v Ljubljani (24. junij 2025). Foto: Katja Utroša